

İHL Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Kur'an Meallerine İlişkin Algıları Üzerine Bir Araştırma

Yrd. Doç. Dr. Fatih TİYEK*

Özet

Bu araştırmanın genel amacı, İHL meslek dersleri öğretmenlerinin Kur'an meallerine ilişkin görüş ve algılarını tespit etmektir. Araştırmanın örneklemini 2016-2017 eğitim öğretim yılında Kahramanmaraş Merkez ilçelerindeki İmam Hatip Liselerinde görev yapan 20 İHL Meslek Dersleri öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada nitel veri toplama yöntemlerinden görüşme yöntemi kullanılmış ve veriler yarı yapılandırılmış görüşme formuna bire bir not tutularak toplanmıştır. Katılımcıların görüşleri genel olarak incelendiğinde öğretmenlerin meallerin gerekliliğine ve katkısına inandıkları, meal okudukları ve meal farklılıklarını ciddi boyutta görmedikleri görülmektedir. Bu genel kanaatin yanında bazı katılımcılar ise mealler arasında önemli farklılıklar bulunduğunu ve meal okumanın tek başına yeterli olmadığını belirtmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, Meal, İHL Meslek Dersleri, Meal Okuma ve Öğretmen Görüşleri.

A Research On The Perceptions Of Teachers Of IHL Occupational Lessons About Qur'an Translations

Abstract

The general aim of this research is to determine the views and perceptions of the teachers of the IHL vocational courses regarding the translation of Qur'an. Sample of the Research 20 IHL Occupational lessons in the Imam Hatip High School in the Kahramanmaraş Central district Provinces during the 2016-2017 acade-

* KSÜ İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Öğretim Üyesi

mic year constitute a teacher. In the research, interview method was used from qualitative data collection methods and The data was collected in a semi-structured interview form. When the views of the participants are examined in general, It is seen that teachers believed in the necessity and contribution of translations of Qur'an and they read translations of Qur'an and they didn't accept differences of Qur'an translation as an important problem. Apart from this general view, some participants pointed out that there are significant differences of Qur'an translations and that reading alone is not enough for the translation of Qur'an.

Keywords: Qur'an, Translation of Qur'an, İHL Occupational Courses, Translation of Qur'an reading, teacher views

GİRİŞ

İnsanlığın hidayeti için Arapça olarak indirilen Kur'an'ın mesajını anlamak ve bu anlama neticesinde onu hayata tatbik etmek için en başta Arapçayı bilmek gerekir. Mesaj ile aradaki dil engelinin kalkması için ilk yol budur. Ancak bütün insanlar için düşünüldüğünde böyle bir durum muhaldir. Kur'an'a muhatap olan ve onun mesajını almak isteyen herkesin Arapça öğrenmesi mümkün değildir. Bu imkânsızlık sebebiyle de Kur'an'ın Arapça dışındaki dillere çevirisi bir çözüm olarak sunulmuş ve tarihten günümüze kadar uygulanmaya gelmiştir.¹ Bu sayede, dil farklılığı sebebiyle kopma ihtimali olan Allah-insan iletişimi çeviriler aracılığıyla kısmen mümkün hale gelmiştir.² İletişimi sağlama fonksiyonu bakımından Kur'an'ın başka bir dile tercüme edilmesinin gerekliliği onu anlamının gerekliliği ile eşdeğerdir. Dinin ilkelerini hayata tatbik etmenin zarurîyeti dili Arapça olmayanlar için Kur'an'ın tercümesini de zarurî hale getirmiştir.³ Tarihte olduğu gibi günümüzde de bu zarurîyet sebebiyle

¹ Ali Rıza Sağman, "Kur'an-Mahiyeti-Başka Dile Çevrilmesi", (Neşreden: Dücane Cündioğlu), *İslamiyat*, 1998, Cilt 1, Sayı 2, s.102.

² Zekerîya Pak, *Allah-İnsan İletişimi*, İlahiyât, Ankara 2005, s.197.

³ Yusuf Işıcık, "Kur'an'ı Kerim'in Tercüme Edilmesi ve Ayetlerin Sıhhatli Anlaşılması Konusunda Bazı Mülâhazalar", *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi*

tercümeler yapılmış ve misyonu gereği her daim kendisine muhatap bulmuştur.

Bu tercümelerden Türkçeye yapılanına meal adı verilmiştir. Kur'an'ın tam olarak başka bir dile aktarılmasının imkânsızlığı sebebiyle yapılan tercümenin "eksik ve hatalı olma ihtimalini"⁴ de yansıtacak şekilde ona meal denmesi teamül haline gelmiştir. Dolayısıyla meal, meal sahibinin ayetlerden anlayıp Türkçe ifade kalıplarıyla aktarma faaliyetidir. Başka bir ifadeyle meal, "bir sözün üslup, mana ve mesaj gibi bütün özelliklerini, mümkün olabildiğince benzer bir şekilde başka bir dile aktarmak" olarak tanımlanan⁵ tercümenin Kur'an ve Türkçe özelindeki uygulamasıdır.

Bu uygulama iki aşamada icra edilmektedir. Birinci aşama ayetlerin taşımış olduğu mesajı anlama, ikinci aşama ise, anlaşılan mesajı muhatabın anlayacağı şekilde ifadeye dökmedir.⁶ Buradan da anlaşılacağı üzere tercüme, basit bir dilsel aktivite değildir. Dolayısıyla bir tercüme faaliyetinde sadece kaynak ve hedef dili bilmek yeterli değildir. Çünkü tercümede bir dilden diğerine anlam aktarımı söz konusudur. Bu yüzden tam ve ideal anlamda bir tercümede anlamı tamamlayan kültür, dünya görüşü gibi unsurlar da göz önünde bulundurulmalıdır. Bu yönüyle tercüme sadece bir dilden diğerine aktarım değil bir kültürden diğer bir kültüre, hatta bir

Dergisi, Sayı 11, Konya 2001, s.48; Ayrıca bkz. Hidayet Aydar, *Kur'an-ı Kerim'in Tercümesi Meselesi*, Kur'an Okulu Yayıncılık İstanbul 1996, s.177-185

⁴ Zülfikar Durmuş, *Kur'an'ın Türkçe Tercümeleleri*, Rağbet Yayınları, İstanbul 2007, s.45.

⁵ Bu tanım için bkz. Süleyman Koçak, "Açık ve Anlaşılır Bir Kur'an Çevirisinin Temel İlkeleri", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2008, Cilt XII, Sayı 1, s.302.

⁶ Bu iki aşamanın ayrıntısı için bkz. Akşit Göktürk, *Çeviri: Dillerin Dili*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2011, s.48, 50; Zekeriya Pak, "Meâllerde Parantez Kullanımının Gereçekleri ve Anlam ve Dil Estetiği Açısından Yol Açtığı Problemler", *DİB Kur'an Meâlleri Sempozyumu, 24-26 Nisan 2003 İzmir*, DİB Yayınları, Ankara 2007, Cilt II, s.440; Beşir Gözübenli, "Temel Dini Kavramların Başka Dillere Aktarılması Problemi ve Meâller", *Kur'an Meâlleri Sempozyumu 24-26 Nisan 2003 İzmir*, DİB Yayınları, Ankara 2007, Cilt I, s.81-82; Durmuş, s.18, 19, 123, 171; Mustafa Öztürk, *Meal Kültürümüz*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2008, s.47.

dünya görüşünden diğerine aktarımdır.⁷ Hatta düz bir aktarımdan ziyade bir yorumdur da denilebilir.⁸ Kendine ait usulleri, ilkeleri ve meseleleri olan, bir bakıma dilsel analiz (tefsir), bir bakıma tevil ve bir bakıma da aktarımdır.⁹ Dolayısıyla Kur'an ayetlerini derin bir tahlile tabi tutmadan ve bu ayetleri tefsir etmeden mealini yapmak mümkün değildir.¹⁰

Mealın bu nitelikleri taşıması ve meal yapabilmek için belli bir düzey gerektirmesi doğal olarak mealler üzerindeki insan faktörünü akla getirmektedir. Mealın anlamaya dayanması meal sahibinin anlamasına etki eden bütün faktörlerden etkilenmesi demektir. Zira anlayanın zihninde ve bilincinde var olan şeyler, kültür birikimi, bilgi dağarcığı, dünya görüşü, düşünce yapısı, değer yargıları; ilgi alanı, öncelikli gündemi, içinde bulunduğu çağ ve çağın dayatmaları, tarihsel ve toplumsal şartlar, deneyimleri, bireysel ve toplumsal yaşantısı¹¹ onun anlamasına bir şekilde etki etmektedir. Bu durum doğal olarak mealler arasındaki farklılıkları da kaçınılmaz kılmaktadır. Örneğin Yasin Sûresi لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ عَلَىٰ أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ayetinin Diyanet İşleri Başkanlığı'nın mealinde "Andolsun, onların çoğu üzerine o söz (azap) hak olmuştur. Artık onlar iman etmezler"¹² şeklinde, Mustafa Öztürk'ün mealinde ise "Hâl böyleyken, kâfirlikte direnip imana gelmemelerinden dolayı Allah'ın azap sözü sözü/hükümü bu kavmin müşrik çoğunluğu için mukadder olmuştur"¹³ şeklinde tercüme edilmesi bu durumun somut göstergesidir. Zira

⁷ Özcan Başkan, "Dildeki Çeviri İşlemi", *Türk Dil Dergisi*, Cilt XXXVIII, Sayı 322, s.102-103

⁸ Salih Akdemir, "Kur'an Çevirilerinde Dikkate Alınmayan Önemli Bir Üslup Özelliği Üzerine", *İslamiyât*, Cilt V, Sayı 1, Ankara 2002, s.73.

⁹ Ali Eroğlu, "Tercüme Problemleri ve Mealler", *Kur'an Mealleri Sempozyumu*, 24-26 Nisan 2003 İzmir, DİB Yayınları, Ankara 2007, Cilt 1, s.73.

¹⁰ Ahmet İnan, "Bir Meal Metodolojisi Oluşturmak İçin Öneriler", *Kur'an Mealleri Sempozyumu*, 24-26 Nisan 2003 İzmir, DİB Yayınları, Ankara 2007, Cilt 1, s.194.

¹¹ Mehmet Görmez, *Sünnet ve Hadisin Anlaşılması ve Yorumlanmasında Metodoloji Sorunu*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1997, s.310.

¹² Halil Altuntaş ve Muzaffer Şahin, *Kur'an-ı Kerim Meali*, DİB Yayınları, Ankara 2011, s.439.

¹³ Mustafa Öztürk, *Kur'an-ı Kerim Meali*, Düşün Yayıncılık, İstanbul 2013, s.603

iman etmemek mealin birinde sebep birinde sonuç olmuştur. Buradan da anlaşılacağı üzere bütün ayetlerde olmasa da bazı ayetlerin tercümesindeki bu farklılıklar mesajın sağlıklı aktarılması ya da aktarılmaması anlamına gelmektedir. Zira “okuyucu, mütercimın anlayabildikleri ve aktarabildikleriyle yetinmek zorunda kalmakta, yine onun izin verdiği ve imkân tanıdığı ölçüde asıl metnin anlam içeriğinden haberdar olabilmektedir.”¹⁴

Farklılığın muhatabı böyle bir sonuca maruz bırakması onun üzerine yoğunlaşmayı gerektirecek düzeydedir. Farkındalığın oluşması ve oluşan bu farkındalığın meal yazarları açısından bir kontrol mekanizmasına dönüşmesi çok önemlidir. Bunun ilk adımı ise önemine dikkat çektiğimiz meallerin okuyucular tarafından nasıl görüldüğünün tespiti. Bu doğrultuda okuyucular içerisinde gerek meslek gerekse branş itibarıyla diğer okuyuculara göre meallerle irtibatı daha çok olduğu düşünülen İHL Meslek Dersleri öğretmenleri seçilmiştir. Zira bu öğretmenler hem girmiş oldukları Arapça, Kur’an Okuma ve Tecvid, Tefsir, Fıkıh gibi derslerde sık sık meal kullanmakta hem de derslere hazırlık ve mesleki yeterlilik amacıyla meallere başvurmaktadırlar. Dolayısıyla bu öğretmenlerin meallere ilişkin görüş ve kanaatlerinin belirlenmesi durum tespiti ve mukayese açısından önemli veriler sağlayacaktır. Çalışmanın amacı hakkında verilen bilgiler de bu durumu destekleyecektir.

ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın genel amacı, İHL Meslek Dersleri Öğretmenlerinin meallerin katkısına, okunmasına, okuma şekillerine ve meal farklılıklarına ilişkin algılarını tespit etmektir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Meal Okumanın gerekli olduğunu düşünüyor musunuz?
Meal okumanın insanlara sağlayacağı katkılar nelerdir?

¹⁴ Pak, Allah-İnsan İletişimi, s.198.

- Öğrencilerinize meal okumalarını öneriyor musunuz? Öğrencilerinize meal seçerken ve okurken nelere dikkat etmelerini öneriyorsunuz?
- Mevcut/Bildiğiniz mealler nelerdir? Hangilerini okuma fırsatınız oldu?
- Okuduğunuz meali tercih sebebiniz nedir?
- Okuduğunuz meallerin birbirinden farkı var mıdır? Varsa farklı yönleri ile ilgili bilgi verir misiniz?
- Meali nasıl okuyorsunuz?
- Herhangi bir yerde karşılaştığınız ayet mealinin doğru yapıлып yapılmadığını kontrol etme ihtiyacı hissediyor musunuz?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu veri toplama aracı ve verilerin analizi hakkında bilgiler verilecektir.

Araştırmanın Modeli

Sosyal gerçekliğin öznesi konumunda olan insanların herhangi bir konu hakkında sahip oldukları duygu, düşünce ve tutumlarını öğrenmek için çeşitli araştırma yöntemleri kullanılmaktadır.¹⁵ Bizim araştırmamızda da bu yöntemlerden nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma gözlem, görüşme, doküman analizi gibi yöntemlerle verilerin toplandığı, algıların ve olayların doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül olarak değerlendirildiği araştırmadır. Nitel çalışmalarda araştırmacı, gözlem, görüşme ve doküman incelemesinden hareketle sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön planda tutar.¹⁶ Bu kapsamda Kahramanmaraş ili Merkez ilçelerindeki İmam Hatip Liselerinde görev yapan İHL Meslek Dersleri öğretmenlerinin meallere ilişkin görüşleri alınmış ve değerlendirilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin görüşle-

¹⁵ Abbas Türnüklü, "Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, Sayı 24, Pegema yayıncılık, Ankara 2000, s.543-544.

¹⁶ Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2011, s.39

rinden direkt alıntılara da yer verilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2016-2017 Eğitim-Öğretim yılında Kahramanmaraş Merkez İlçelerinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı İmam Hatip Liselerinde görev yapan İHL Meslek Dersleri branşındaki 20 öğretmen oluşturmuştur. Görüşme yapılacak grubun belirlenmesinde zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine araştırılmasını mümkün kılan amaçlı örneklem¹⁷ yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Zira olgu bilim araştırmalarında olguyu açıklayacak bireylerin dikkatli bir şekilde seçilmesi önem arz ettiğinden ölçüt örnekleme yöntemiyle önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılması temel anlayıştır.¹⁸ Bu yüzden çalışma grubu seçilirken İHL Meslek Dersleri öğretmeni olmak, İmam Hatip Liselerinde çalışmak, fiilen derslere girmek ölçütleri dikkate alınmıştır.

Tablo 1: Çalışma Grubunun Demografik özellikleri

Değişkenler		n	%
Cinsiyet	Bay	7	35
	Bayan	13	65
Eğitim Düzeyi	Lisans	18	90
	Yüksek Li- sans	2	10
Yaş	20-25	0	0
	26-35	9	45
	36-45	6	30
	46-60	4	20
	61 ve üzeri	1	5

¹⁷ Yıldırım ve Şimşek, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, s.107.

¹⁸ Yıldırım ve Şimşek, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, s.112.

Kıdem	1-5 yıl	7	35
	6-10 yıl	6	30
	11-15 yıl	2	10
	16-20 yıl	1	5
	20 yıl ve üzeri	4	20

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Çalışmada bir konuyu/durumu/problemi doğal ortamında kavrayabilmek için yoğun şekilde veri toplamaya imkân veren nitel araştırma¹⁹ yöntemlerinden görüşme kullanılmıştır. Çünkü görüşme bireylerin verilerini, görüşlerini, deneyimlerini ve duygularını ortaya çıkarma yönünden oldukça kullanışlıdır.²⁰ Dolayısıyla araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Formda, İmam Hatip Liseleğinde görev yapan İHL Meslek Dersleri öğretmenlerinin meallere ilişkin algularını tespit etmeye yönelik yedi soru bulunmaktadır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Olgu bilim deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgu bilim araştırmalarında yapılan içerik analizinde verilerin kavramsallaştırılması ve olguların ortaya çıkarılması hedeflenir. Sonuçlar betimsel bir anlatımla aktarılır ve doğrudan alıntılara yer verilir. Ortaya çıkan temalar ve kodlar çerçevesinde elde edilen bulgular açıklanır ve yorumlanır.²¹ Bu doğrultuda araştırmada veri toplamak için taslak halinde hazırlanan sorulardan alan çalışmalarında yeterlilik sahibi KSÜ Eğitim Fakültesi öğretim üyelerinin gö-

¹⁹ Aylin Buran, *Nitel Araştırmada Veri Toplama* (Ed.: Fatma Nevra Seggie ve Yasemin Bayyurt), Anı Yayıncılık, Ankara 2015, s.43.

²⁰ Yıldırım ve Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, s.127

²¹ Yıldırım ve Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, s.72-75.

rüş ve önerileri de dikkate alınarak 7 açık uçlu sorudan oluşan görüşme formu hazırlanmıştır. Formda ayrıca katılımcıların demografik özelliklerini belirleyici kısa sorulara da yer verilmiştir. Soruların geçerlik ve güvenilirliğini ölçmek için alan uzmanı bir öğretim üyesi, bir öğretmen ve bir lisansüstü öğrenciye sorular yöneltilmiş ve onların geri bildirimleriyle sorulara son şekli verilmiştir.

Son şekli verilen sorular katılımcılara yöneltilerek onların meallere ilişkin algıları tespit edilmeye çalışılmıştır. Veriler okul idaresi tarafından uygun görülen odalarda İHL Meslek Dersleri öğretmenleriyle baş başa görüşülerek toplanmıştır. Bu sırada ortam faktörlerinin görüşme sürecini etkilememesine dikkat edilmiştir. Yapılan her görüşme ortalama 5-9 dakika sürmüştür. Görüşme soruları sözel olarak sorulmuş ve sözel olarak verilen yanıtlar not edilmiştir. Katılımcıların görüşlerini ihtiva eden formlardaki bilgiler daha sonra bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bilgisayara aktarılan yazılı verilerin çıktısı alınarak kâğıt üzerinde içerik analizi yapılmıştır. Veriler kodlanmış, bu kodlardan temalar oluşturulmuş, bu kod ve temalara ilişkin frekans değerleri belirlenerek hangi kodlar ve temalar üzerinde ne derece odaklanıldığı belirlenmiş ve bulgular oluşturulmuştur. Ayrıca bulgular kısmında öğretmen görüşlerinden dikkat çekici olanlar doğrudan alıntılanarak değerlendirmelerin sonuna eklenmiştir. Görüşme yapılan öğretmenler görüşme sırasını ifade eden sayıların başına “K” harfi konarak kodlanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine ilişkin elde edilen bulgular ve bu bulgular doğrultusunda oluşturulmuş tabloların analizleri yer almaktadır.

Araştırmanın birinci sorusu çerçevesinde İHL Meslek Dersleri Öğretmenlerinin Meal Okumanın gerekliliği ve sağlayacağı katkılara ilişkin görüşlerini ihtiva eden bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2.Meal Okumanın gerekliliği ve insana sağlayacağı kat-

kılarına Yönelik Öğretmen Görüşleri

TE MA	ALT TEMA	KODLAR	ÖĞRETMENLER	F
Meallerin Katkılarına İlişkin Görüşler	Meallerin Katkısının Olduğunu Düşünenler	Anlamayı Sağlama	K2, K3, K4, K6, K8, K9, K12, K15, K16, K17	10
		Rehberlik Etme	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K8, K10, K15, K19	10
		Yapması Gerekeni Öğretme	K1, K11, K14	3
		Bilinçlendirme	K7, K9, K17, K20	4
		Kendini ve Allah'ı Tanıtma	K13	1
		Bilgilendirme	K2, K6, K14, K16, K19	5
	Meallerin Katkısının Olmadığını Düşünenler	Yetersizlik	K18	1
		İtikadı Bozma	K18	1

Tablo 2 incelendiğinde İHL Meslek Dersleri öğretmenlerinin Kur'an Meallerinin katkısına ilişkin görüşleri meallerin katkısının olduğunu düşünenler ve olmadığını düşünenler olmak üzere iki alt temada toplandığı görülmektedir. Meallerin insana sağlayacağı katkıların sıklık sırasına göre anlamayı sağlama ($f:10$), rehberlik etme ($f:10$), bilgilendirme ($f:5$), bilinçlendirme ($f:4$), yapması gerekeni öğretme ($f:3$), Kendini ve Allah'ı tanıtma ($f:1$) olduğu belirtilmiştir. Me-

allerin katkısının olmadığını düşünenler alt teması meallerin yetersizliğini (f:1) ve itikadı bozduğunu (f:1) ifade etmişlerdir. Buna göre İHL Meslek dersleri öğretmenlerinin tamamına yakını (19/20) meal-lerin gerekliliğini ve katkısının olduğunu düşünmektedir. Bu soruya verilen cevaplardan doğrudan alıntı yapılan aşağıdaki görüşler de bu sonuca işaret etmektedir.

K2) *Evet meal okumanın gerekli olduğunu düşünüyorum. Ana kaynağımız kitabı anlamayı sağlar. Dini daha iyi yaşamaya yardımcı olur. İbadet, ahlak gibi konularda bilgi verir. K8)* *Meal okuma gereklidir. Kur'an'ın geniş dünyasına girmeyi sağlar. Meal okumakla Kur'an'ın ne demek istediğini daha iyi anlarız. Meal okuma Kur'an ile amel etmede ilk adımdır. K9)* *Evet gereklidir. Meal okuma Kur'an'ın daha iyi anlaşılmasını sağlar. Allah'ın emir ve yasaklarını anlamaya, kendini tanımasına, hem bu dünyasını hem de ahiretini anlamlandırmasına katkı sağlar. Çevresinden duyduğu bilgiler ile Kur'an'dan edindiği bilgiler arasında mukayese imkânı sağlanır. K16)* *Evet gereklidir. Meal okuma Kur'an'ı anlamaya başlamanın ilk adımdır. Kur'an'da nelerden bahsedildiğini, onun hangi konuları ihtiva ettiğini öğretir. İnsan, âlem, geçmiş peygamber ve kavimler, emirler ve yasaklardan haberdar eder. K18)* *Evet gereklidir ancak tek başına meal okumanın katkı sağlayacağını düşünmüyorum. Mealcilerin²² insanların itikadını bozduğunu düşünüyorum.*

Araştırmanın ikinci sorusuyla elde edilen İHL Meslek Dersleri Öğretmenlerinin öğrencilerine meal seçme ve meal okuma tavsiyelerine ilişkin görüşlerini ihtiva eden bulgular Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Öğrencilerin meal seçerken ve meal okurken nelere dikkat etmeleri gerektiği ile ilgili Öğretmen Görüşleri

²² Katılımcı sadece meal endeksli Kur'an irtibatını savunan grubu kastetmektedir.

TE-MA	ALT TE-MA	KODLAR	ÖĞRETMENLER	F	
Meal Seçme Tavsiyeleri	Şekil	Açıklamalı olan	K3, K4	2	
		Kendi Görüşünü Katmayan	K10, K17	2	
	Dil	Dili Açık ve Anlaşılır	K3, K5, K8, K10, K20	5	
		Seviyelerine Uygun	K8, K20	2	
		Sade olan	K7, K8	2	
	Güvenlik	Kurum Meali	K1, K2, K4, K12, K16	5	
		Yanlış Bilgi Olmayan	K7, K10, K14	3	
		Sağlam Rivayetlere Dayananı	K9	1	
	Meal Okuma Tavsiyeleri	Okuma Şekli	Seçici Davranma	K15, K16	2
			Kıyaslama Yapma	K9	1
Dipnot ve Açıklamaları Okuma			K2, K3	2	
Ödev olarak verme			K6, K11	2	
Muhtemel Problemlere Çözüm Önerisi		Tefsire Bakma	K11, K12, K16	3	
		Ayrıntısını Araştırma	K13, K18	2	
		Üzerinde Düşünme	K13, K17	2	

Tablo 3 incelendiğinde İHL Meslek Dersleri öğretmenlerinin öğrencilerine meal seçerken dikkate almaları gereken tavsiyeler şekil, dil ve güvenlik alt temaları altında toplandığı görülmektedir. Öğretmenler öğrencilerine şekil açısından açıklamalı olan (f:2) ve

kendi görüşünü katmayan (f:2) mealleri; dil açısından sıklık sırasına göre dili açık/anlaşılır (f:5), seviyelerine uygun (f:2) ve sade olan (f:2) mealleri; güvenlik açısından ise sıklık sırasına göre kurum mealini (f:5), yanlış bilgi olmayan (f:3) ve sağlam rivayetlere dayanan (f:1) mealleri tercih etmelerini önerdikleri görülmektedir.

Meal seçimindeki bu tavsiyelerin yanında meal okumada da öğretmenlerin öğrencilerine tavsiyeleri olmaktadır. Öğretmenlerin bu tavsiyeleri okuma şekli ve okuma sırasında karşılaşılabilecekleri muhtemel sorunlara çözüm ile ilgili olduğu görülmektedir. Buna göre öğretmenler meal okumada seçici davranmayı (f:2), dipnot ve açıklamaları da okumayı (f:2) ve kıyaslama yapmayı (f:1) tavsiye etmişlerdir. Bazı öğretmenler ise meal okumayı ödev olarak vermişlerdir. (f:2) Öğrencilerin meal okurken karşılaşılabilecekleri sorunların çözümüne ilişkin ise sıklık sırasına göre tefsire bakmayı (f:3), ayrıştırmasını araştırmayı (f:2) ve üzerinde düşünmeyi (f:2) önerdikleri görülmektedir.

Bu tavsiyelere işaret edici mahiyetteki öğretmenlerden yapılan alıntılar ise aşağıda sunulmuştur.

K4) *Evet öneriyorum. Diyanet, Diyanet vakfı gibi daha anlaşılır olanları, aralarda açıklamalar olanları, kapalı ifadeler az olanları tercih etmelerini ve okumalarını öneriyorum. **K8)** *Evet öneriyorum. Önerdiğim meallerde dilinin daha anlaşılır, daha sade olmasını tercih ediyorum. Kur'an'a yaklaşımları için öğrencilerin anlayabileceği bir üslup olmasına dikkat ediyorum.* **K12)** *Muhakkak öneriyorum. Mealini okuyup anlamakta zorlandıkları ayette tefsire bakmalarını ve güvenilir meal okumalarını öneriyorum.* **K15)** *Evet öneriyorum. Seçici olmalarını, işin ehline sormalarını ve tavsiye üzere meal okumalarını öneriyorum. Aksi takdirde rastgele bir meal okunduğunda öğrencinin kafasındaki soruların azalacağı yerde çoğalacağını söylüyorum.* **K16)** *Tabi ki öneriyorum. Anlamadıkları yerde tefsire bakmalarını, seçici olmalarını, her önlerine gelen meal okumalarını söylüyorum. Diyanet, Elmalılı, Hayrat Neşriyat gi-**

bi güvenliği teyit edilmiş, hüsnü kabul görmüş mealleri öneriyorum.

Araştırmanın üçüncü sorusuyla elde edilen İHL Meslek Dersleri Öğretmenlerinin mealleri bilme ve okuma durumuna ilişkin bulgular Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. İHL Meslek dersleri öğretmenlerinin mealleri bilme ve okuma durumu

TE MA	KODLAR	ÖĞRETMENLER	F
Meallerin Bilinirlik Durumu	Diyanet Meali	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K18, K19, K20	15
	Diyanet Vakfı Meali	K4, K6, K8, K9, K10, K14, K15, K16, K17, K20	10
	Elmalılı Hamdi Yazır Meali	K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K12, K14, K15, K16, K17, K18, K19, K20	17
	Suat Yıldırım Meali	K3, K4, K6, K10, K11, K13, K15	7
	Süleyman Ateş Meali	K2, K4, K6, K10, K13, K16, K19, K20	8
	Mustafa İslamoğlu M.	K1, K2, K4, K7, K10, K13, K15, K16	8
	Hasan Tahsin Feyizli	K1, K2, K4, K13, K14, K15	6
	Muhammed Esed M.	K1, K2, K4, K5, K11, K15, K17	7
	Hasan Basri Çantay Meali	K1, K11, K12, K13, K15, K16, K17, K18	8
	Ömer Nasuhi Bilmen Meali	K9, K10, K11, K14, K17	5
	Ali Bulaç Meali	K1, K2, K13	3
	Mustafa Öztürk Meali	K2, K5, K15, K16	4

	Yaşar Nuri Öztürk M.	K10, K15, K16	3
	Ali Fikri Yavuz Meali	K18, K19, K20	3
	AhmedDavudođlu Meali	K7, K8, K20	3
	Hayrat Neşriyat	K15, K16	2
Meallerin Okunma Durumu	Diyanet Meali	K1, K2, K3, K5, K6, K11, K12, K13, K14, K15, K16, K18, K19, K20	14
	Diyanet Vakfı Meali	K4, K8, K9, K10, K16, K17,	6
	Elmalılı Hamdi Yazır Meali	K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11, K14, K17, K18	12
	Suat Yıldırım Meali	K3, K6, K10, K12, K15,	5
	Süleyman Ateş Meali	K2, K6, K20	3
	Mustafa İslamoğlu Meali	K4, K15,	2
	Hasan Tahsin Feyizli	K1, K2, K4, K13, K15,	5
	Muhammed Esed Meali	K1, K2, K5, K11, K15, K17,	6
	Hasan Basri Çantay Meali	K1, K13, K16, K17, K18,	5
	Ömer Nasuhi Bilmen Meali	K9, K17,	2
	Ali Bulaç Meali	---	-
	Mustafa Öztürk Meali	K2, K5, K15,	3
	Yaşar Nuri Öztürk Meali	---	-
	Ali Fikri Yavuz Meali	K18, K19	2
	AhmedDavudođlu Meali	K8,	1
	Hayrat Neşriyat	K15	1

Tablo 4 incelendiğinde İHL Meslek Dersleri öğretmenlerinin mealleri bilme ve okuma durumu açıkça görülecektir. Meallerin bilinirlik teması altında sıklık sırasına göre katılımcılar Elmalılı Ham-

di Yazır (f:17), Diyanet (f:15), Diyanet Vakfı (f:10), Süleyman Ateş (f:8), Hasan Basri Çantay (f:8), Mustafa İslamoğlu (f:8), Muhammed Esed (f:7), Suat Yıldırım (f:7), Hasan Tahsin Feyizli (f:6), Ömer Nasuhi Bilmen (f:5), Mustafa Öztürk (f:4), Ali Bulaç (f:3), Ali Fikri Yavuz (f:3), Ahmed Davudoğlu (f:3), Yaşar Nuri Öztürk (f:3) ve Hayrat Neşriyat (f:2)'in meallerini ifade etmişlerdir.

Meallerin okunma teması altında ise katılımcılar sıklık sırasına göre Diyanet (f:14), Elmalılı Hamdi Yazır (f:12), Diyanet Vakfı (f:6), Muhammed Esed (f:6), Suat Yıldırım (f:5), Hasan Basri Çantay (f:5), Hasan Tahsin Feyizli (f:5), Süleyman Ateş (f:3), Mustafa Öztürk (f:3), Mustafa İslamoğlu (f:2), Ömer Nasuhi Bilmen (f:2), Ali Fikri Yavuz (f:2), Ahmed Davudoğlu (f:1) ve Hayrat Neşriyat (f:1) meallerini tercih etmişlerdir. Yaşar Nuri Öztürk ve Ali Bulaç ise bilinirlik listesinde yer almasına karşın okunma listesinde yer almamıştır.

Katılımcıların bildikleri mealler ile okudukları mealleri gösteren bu iki liste incelendiğinde gerek bilinirlik listesinde gerekse okunma listesinde sayısı 200'ün üzerinde olan mealler²³ içerisinde ağırlığı kurum mealleri ve Elmalı Hamdi Yazır'ın oluşturduğu görülmektedir. Bu da katılımcıların meal tercihinde içerik olarak olmasa da isim olarak tanınırlık ve bilinirliğin etkili olduğunu göstermektedir.

Bu tavsiyelere işaret edici mahiyetteki öğretmenlerden yapılan alıntılar ise aşağıda sunulmuştur.

K1) *Bildiğim mealler Muhammed Esed, Mustafa İslamoğlu, Taberi Meal Tefsiri, Feyzu'l-Furkan, Ali Bulaç, Diyanet ve Hasan Basri Çantay. Diyanet Meali ile Feyzu'l-Furkan'ı tamamen, Hasan Basri Çantay ve Muhammed Esed'in çoğunluğunu okudum. K11) Bildiklerim, Ömer Nasuhi Bilmen, Hasan Basri Çantay, Muhammed Esed, Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, Diyanet ve Suat Yıldırım. Bunlardan Elmalılı Muham-*

²³ Mustafa Öztürk, *Cumhuriyet Türkiye'sinde Meal ve Tefsirin Serencamı*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2015 s.13-75.

med Hamdi Yazır, Diyanet'i tamamen ve Muhammed Esed'i ise biraz okudum. **K15)** Diyanet, Diyanet Vakfı, Hasan Basri Çantay, Hasan Tahsin Feyizli, Muhammed Esed, Mustafa Öztürk, Mustafa İslamoğlu, Hayrat Neşriyat, Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, Suat Yıldırım, Yaşar Nuri Öztürk, Abdullah Parlıyan, Ahmet Tekin, vahap Öztürk ve Süleyman. Bu meallerden Mustafa Öztürk, Mustafa İslamoğlu, Feyzu'l-Furkan (Hasan Tahsin Feyizli), Diyanet, Muhammed Esed ve Suat Yıldırımı baştan sona okudum. Diğerlerine ise konu araştırırken baktım.

Araştırmanın dördüncü sorusuyla elde edilen İHL Meslek Dersleri Öğretmenlerinin meal tercih sebeplerine ilişkin bulgular Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. İHL Meslek dersleri öğretmenlerinin mealleri tercih sebeplerine ilişkin görüşleri

TE-MA	KODLAR	ÖĞRETMENLER	F
Meal Tercih Sebebi	Güvenilir olma	K1, K9, K11, K12, K14, K16, K20	7
	Dipnotlu ve açıklamalı olma	K1, K4, K13, K15	4
	Uygun Türkçeye/çeviriye sahip	K2, K4, K6, K11, K15, K16	6
	Herhangi bir gruba dâhil olma	K2	1
	Yorum katmama	K1, K3	2
	Açık/Anlaşılır olma	K4, K5, K6, K7, K12, K16	6
	Dilinin sadeliği	K7, K8, K17	3
	Hoca tavsiyesi	K8, K10, K11	3
	Kolay Erişim/Sahip olma	K10, K14, K18, K19	4
	Tercüme gerektirmeme	K15	1
	Diğerlerinden farklı olma	K20	1

Tablo 5 incelendiğinde İHL Meslek Dersleri öğretmenlerinin mealleri tercih sebebine ilişkin görüşleri 11 maddede toplandığı görülmektedir. Sıklık sırasına göre bu görüşler şunlardır; Güvenilir olma (f:7), uygun Türkçe/çeviriye sahip olma (f:6), açık/anlaşılır olma (f:6), dipnotlu ve açıklamalı olma (f:4), kolay erişim/sahip olma (f:4), dilinin sadeliği (f:3), hoca tavsiyesi (f:3), yorum katmama (f:2), herhangi bir gruba dahil olmama (f:1), tercüme gerektirmeme (f:1) ve diğerlerinden farklı olma (f:1). Bu görüşlere göre öğretmenlerin okudukları meal tercih sebebi birbirinden farklılık arz etmektedir. Çoğunluğun bizzat kendileri tarafından mealde bazı kriterleri aradığı anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin okudukları meallerde bu kriterleri araması genel olarak seçici davrandıklarını göstermektedir. Bazıları tarafından belirtilen hoca tavsiyesi ve ellerinde olma/kolay erişim gibi gerekçeler ise bu hususta seçici davranılmadığına işaret eden sebeplerdir. Diğerlerine göre bunların azınlıkta kalması meal seçmede öğretmenlerin belli seviyede duyarlı ve bilinçli olduğunu göstermektedir. Doğrudan alıntı yapılan öğretmen görüşleri de bu duruma işaret etmektedir.

K1) *Diyanet mealini güvenilir olması, kendi yorumunu katmaması ve ayetleri olduğu gibi aktarması sebebiyle Feyzu'l Furkan'ı ise dipnot ve açıklamalarıyla ayeti daha anlaşılır kılmaması sebebiyle tercih ediyorum. **K14)** *Okuduğum meali tercih sebebim kütüphanemde o mealin bulunması, meal sahibinin ilmine güvendiğim şahsiyetler olması ve bildiğim kaynak olması sebebiyle tercih ediyorum. **K15)** *Tercih sebeplerim kelime tercihinin isabetli olması, kullanılır/akıcı bir Türkçeye sahip olması, tercümesi zor ayetlerde isabet etmesi, yapılan tercüme ana kaynaklarla gerekçelendirmesi ve yeterli izahatlarda bulunmasıdır. **K16)** *Diyanet ve Diyanet Vakfı'nın mealinde olduğu gibi güvenilir olması, anlaşılır olması ve cümlelerinin isabetli olmasıdır. **K19)** *Kolay ulaşılabilir olanı, fiyatı makul olanı ve mevcut, piyasada yaygın olarak bulunanı tercih ediyorum.*****

Araştırmanın beşinci sorusuyla elde edilen İHL Meslek

Dersleri Öğretmenlerinin meal farklılıklarına ilişkin görüşlerini yansıtan bulgular Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. İHL Meslek dersleri öğretmenlerinin meallerdeki farklılıkların boyutuyla ilgili görüşleri

TEMA	KODLAR	ÖĞRETMENLER	F
Farklılığın Ciddi Olduğunu Düşünenler	Arapça Lafziyla Aktarma	K4	1
	Çelişkili Bilgiler taşıma	K7, K15	2
	Anlamı Tam Verememe	K10	1
	Motamot Çeviri	K10, K15	2
	Yorum Katma	K15, K20	2
	İdeolojiyi Yansıtma	K19	1
Farklılığın Yüzeysel Olduğunu Düşünenler	Dipnot Verme	K1	1
	Kelime Tercihi	K1, K2	2
	Ayrıntılı/Öz Çeviri	K3, K5, K8, K9, K14	5
	Parantez Kullanımı	K4, K6, K15	3
	Türkçeyi Kullanma	K4, K11, K12, K14, K15	5
	Farklı Referans Gösterme	K6	1
	Kaba ve Yakışsız İfade	K16	1
Farklılığın Olmadığını Düşünenler	Aynı Anlamı Farklı İfade	K13, K20	2
	Arapça Seviye Farkı	K17	1
	Farklılığı Farkedecek Yetersizlik	K18	1

Tablo 6 incelendiğinde İHL Meslek Dersleri öğretmenlerinin meallerdeki farklılıkların boyutuna ilişkin görüşlerinin farklılığın ciddi olduğunu düşünenler, farklılığın yüzeysel olduğunu düşünenler ve farklılığın olmadığını düşünenler olmak üzere üç tema altında toplandığı görülmektedir. Farklılığın ciddi olduğunu düşünenler

farklılıklarla ilgili motamot çeviri (f:2), yorum katma (f:2), çelişkili bilgiler taşıma (f:2), Arapça lafzıyla aktarma (f:1), anlamı tam verememe (f:1) ve ideolojiyi yansıtmama (f:1) görüşlerini bildirmişlerdir. Farklılığın yüzeysel olduğunu düşünenler ise yüzeysel farklılıkların ayrıntılı/öz çeviri (f:5), Türkçeyi kullanma (f:5), parantez kullanımı (f:3), kelime tercihi (f:2), dipnot verme (f:1), farklı referans gösterme (f:1) ve kaba ve yakışsız ifade kullanma (f:1) olduğunu belirtmişlerdir. Farklılığın olmadığını düşünenler ise farklılık olarak görülenlerin aslında farklılık olmadığını aynı anlamın farklı ifade şekli (f:2) ve Arapça seviye farkı (f:1) olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu tema altında katılımcılardan biri ise mealler arasındaki farklılığı fark edecek kadar yeterliliğe sahip olmadığını belirtmiştir.

Katılımcıların bu görüşleri incelendiğinde farklılığın boyutu hususunda bir konsensüs sağlanamadığı görülmektedir. Örneğin mealde Türkçeyi kullanma becerisi, ayrıntılı/öz çeviri ciddi farklılıklar olmasına rağmen katılımcılar tarafından yüzeysel farklılıklar arasında kabul edilmiştir. Aynı şekilde parantez kullanımı bazı katılımcılarda ciddi farklılık sebebi bazılarında ise yüzeysel farklılık sebebi olarak kabul edilmektedir. Öte yandan mealler arasında çok önemli farklılıklar olmasına²⁴ karşın katılımcıların görüşlerinin dağılımından bu durumdan çok da haberdar olmadıkları görülmektedir.

Bu konudaki öğretmen görüşlerinden yapılan alıntılar aşağıda sunulmuştur.

K4) *Var. Parantez kullanımı, cümlelerin anlaşılabilirlik derecesi, Türkçeyi etkili kullanma, ayetler arası kopukluk, kelimeleri tercüme etmeden Arapçasıyla aktarma bakımından*

²⁴ Meal farklılıkları ile ilgili bkz. Gıyasettin Arslan, "Türkçe Kur'an-ı Kerim Meallerinde Hedef Dilin Önemi", *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2003, Sayı 8, s.27-44; Pak, "Meâllerde Parantez Kullanımının Gerekçeleri" s. 439-456; Zülfikar Durmuş, "Dilbilim Açısından Meallere Eleştirel Bir Yaklaşım" *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 2010, Cilt X, Sayı 1, s. 12-34; Fatih Tiyek, *Kur'an'ı Anlamada Bağlamın Rolü ve Meallerdeki Bağlamsal Sorunlar*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2015, s.259-393.

farklılıklar var. Ancak bunlar ciddi anlam farkı derecesinde değil. **K11)** Fark var ama bu farklılık ciddi anlam farkı değildir. Bazı mealler daha açık ve anlaşılır tercüme yaparken bazıları anlamı daha öz ifade ediyorlar. **K14)** Var. Üslup farkı var. Yapılan tercümelemler birbirine benzer olmakla birlikte güncel ifade kullanımı, açıklayıcı ve özet ifade kullanımı bakımından aralarında farklılıklar görülmektedir. **K15)** Çok fark var. Bazı ayetlerin tercümesinde zıtlık olabiliyor. Zaman zaman ciddi anlam farklılıkları görülmektedir. Ayrıntısı araştırılması gereken durumlar olabilmektedir. Literal tercüme ile tefsiri tercüme kullanım farkı vardır. Yorum katma, parantez kullanımı, güncel dil kullanmama farkları görülmektedir. **K18)** Hangi mealin doğru mu yanlış mı olduğunu ayırt edecek yeterlilikte değilim. Bunun için bir kurul olması gerekir.

Araştırmanın altıncı sorusuyla elde edilen İHL Meslek Dersleri Öğretmenlerinin meal okuma şekilleri ile ilgili bulgular Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. İHL Meslek dersleri öğretmenlerinin meal okuma şekillerine ilişkin görüşleri

TEMA	KODLAR	ÖĞRETMENLER	F
Meal Okuma Şekli	Baştan Sona Bitirme	K1, K2, K3, K5, K8, K9, K11, K15, K20	9
	Arapça Türkçe Karşılaştırmalı	K2, K9, K11, K13, K14, K16, K17, K18	8
	Tefsirle Destekli	K1, K6, K14, K16, K18	5
	Kur’an Okuduktan Sonra Meale Bakma	K3, K4, K5, K12	4

	Meali Yapıp teyid ve Kontrol Amaçlı	K8, K9, K20	3
	Farklı Mealleri Karşılaştırma	K5, K10, K20	3
	Kelime Anlamlı Okuma	K4, K6, K18, K19	4
	Araştırma Amaçlı Okuma	K1, K14, K15, K19	4
	Not Tutarak Okuma	K11	1

Tablo 7 incelendiğinde İHL Meslek Dersleri öğretmenlerinin meal okuma şekilleri ile ilgili sıklık sırasına göre şu görüşleri ifade ettikleri görülmektedir; baştan sona bitirme (f:9), Arapça – Türkçe karşılaştırmalı okuma (f:8), tefsirle destekli okuma (f:5), Kur'an okuduktan sonra mealini okuma (f:5), kelime anlamlı okuma (f:4), araştırma amaçlı okuma (f:4), meali kendisinin yapıp teyid ve kontrol amaçlı okuma (f:3), farklı mealleri karşılaştırarak okuma (f:3) ve not tutarak okuma. Bu okuma şekilleri incelendiğinde İHL Meslek dersleri öğretmenlerinin genellikle mealleri mesleki yeterliliklerine katkı sağlaması için okuduğu anlaşılmaktadır. Zira görüşler arasında bulunan karşılaştırma yapma, tefsirle destekleme, kelime kelime okuma, araştırma yapma ve not tutma şekilleri bu duruma işaret etmektedir.

Bu hususta öğretmenlerin görüşlerinden bazıları ise şunlardır;

K1) *Baştan sona okudum. Bazı sureleri karşılaştırmalı okuyorum. Nüzul sırasına göre okuyorum. Anlamazsam tefsirine bakıyorum. Bazen de bir konuyu araştırma amaçlı okuyorum.* **K5)** *Kur'an okurken mealini de okuyorum. Sadece meali baştan sona da okudum. Muhammed Esed ve Mustafa Öztürk'ü karşılaştırarak okudum.* **K11)** *Baştan sona okudum. Arapça lafzıyla karşılaştırmalı okuyorum. Okuduğum surelerle ilgili genel olarak nelerden bahsediliyor diye notlar çıkarıyorum.* **K15)** *Yılda bir defa bir meal bitiriyorum. Çoğu zaman da konu konu, sure sure okuyorum.* **K20)** *Önce kelime kelime*

okuyup anlamını çıkarmaya çalışıyorum çıkaramazsam mealine bakıyorum. Dikkat çekici bir aykırılık görürsem diğer mealere bakıyorum. Baştan sona da okudum.

Araştırmanın yedinci ve son sorusuyla elde edilen İHL Meslek Dersleri Öğretmenlerinin karşılaştıkları ayet meallerini kontrol etme ihtiyaç hissetme durumuna ilişkin bulgular Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. İHL Meslek dersleri öğretmenlerinin meal okuma şekillerine ilişkin görüşleri

TE-MA	ALT TE-MA	KODLAR	ÖĞRET-MENLER	F
Okunan veya Duyulan Meali Kontrol Etmeye İhtiyaç Duyma Durumu	Devamlı Kontrol İhtiyacı Duyanlar	Meal Farklılıkları Sebebiyle	K15	1
	Zaman Zaman Kontrol İhtiyacı Duyanlar	Farklı Tercüme Edilebilir mi Merakı	K6, K8	2
		Dikkat Çekici Olursa	K5, K12, K16, K20	4
		Teyid ve Doğrulama Maksudlu	K1, K3, K7, K13, K17, K18	6
		Kaynak ve Yazar Şüpheli Olursa	K13, K14, K16	3
		Anlamama Durumu	K4, K6, K9	3
	Kontrol İhtiyacı Duymayanlar	Güvenilir Kabul Etme	K1	1
		Bilememe	K5	1
		Gerek Görmeme	K2, K11	2

Tablo 8 incelendiğinde İHL Meslek Dersleri öğretmenlerinin herhangi bir yerde okudukları veya duydukları meallerin doğru ya-

pılıp yapılmadığını kontrol etme ihtiyacı duyma durumlarına ilişkin görüşlerinin ihtiyaç duyanlar, zaman zaman ihtiyaç duyanlar ve ihtiyaç duymayanlar olmak üzere üç alt tema altında toplandığı görülmektedir. Kontrol ihtiyacı duyanlar bu durumu meal farklılıklarına (f:1) dayandırmaktadır. Zaman zaman ihtiyaç duyanlar ise gerekçe olarak teyid ve doğrulamayı (f:6), dikkat çekici gelmesini (f:4), şüpheli kaynak ve yazar olmasını (f:3), anlamama durumunu (f:3) ve farklı tercüme edilebilir mi merakını (f:2) ileri sürmektedirler. Kontrol ihtiyacı duymayanlar ise güvenilir kabul etme (f:1), bileme (f:1) ve buna gerek görmemeyi (f:2) ifade etmişlerdir. Bu görüşlerden katılımcılardan sadece birinin meal farklılıklarının bilinciyle her zaman kontrol edilmesinin gerekliliğine inandığı; çoğunluğun ise ya hiç ihtiyaç duymadıkları ya da bazen duysalar da bunun meal farklılıklarıyla alakalı olmadığı görülmektedir.

Bu tavsiyelere işaret edici mahiyetteki öğretmenlerden yapılan alıntılar ise aşağıda sunulmuştur.

K1) *Şüpheli duyduğum oluyor ama kontrol etmiyorum. Kontrol etme ihtiyacı hangi amaçla okuduğuma göre değişiyor.*
K6) *Net ve anlaşılır olmayan tercümelemleri kontrol etme ihtiyacı hissederim. Bazen de aynı ayetin diğer bir mealde nasıl geçtiğini merak ettiğimden bakarım.* **K8)** *Tabi ki, Merak ediyorum. Ez azından daha farklı nasıl ifade edilmiş diye merak edip diğer mealleri de karıştırırım.* **K13)** *Bazen kontrol etme ihtiyacı duyarım. Nasıl bu manayı verdiler diye merak ediyorum. Açık kelimenin anlamına, âlimlerin görüşlerine ve yorumlara (tefsirlere) bakıyorum.* **K16)** *İhtiyaç duyarım. Zaman zaman özellikle şüpheli duyduğum kişi ve kaynaklar olursa kontrol ederim. Ayrıca farkıyla dikkat çeken tercümelemler olursa başka meale bakarım.*

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Katılımcıların tamamı meal okumanın gerekliliğine inanmak-

tadır. Biri dışında bütün katılımcılar meallerin insana sağlayacağı katkılar olduğunu düşünmektedir. Farklı kodlar altında toplansa da katılımcıların belirttiği anlamayı sağlama, rehberlik etme, yapması gerekeni öğretme, bilinçlendirme ve bilgilendirme gibi katkılar Kur'an'ın hidayet rehberi olma misyonu ile aynı doğrultuda katkılar olduğu görülmektedir. Katılımcıların meallerin katkısına dair düşünceleri öğrencilerine yaptıkları tavsiyelerinde de hissedilmektedir. Bütün katılımcıların gerek meal seçerken gerekse meal okurken dikkat etmeleri gereken hususlar ile ilgili tavsiyeleri de onların bu konudaki duyarlılığına ve inancına işaret edici mahiyettedir.

İHL Meslek Dersleri öğretmenleri tarafından bilinen ve okunan mealler ile ilgili görüşlerden klasik mealler ile kurum meallerinin diğer meallere göre daha ön planda olduğu bariz bir şekilde görülmektedir. Sayısı 200'leri geçen mealler içerisinde Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır ve Diyanet/Diyanet Vakfı meallerinin en çok tercih edilen mealler olması, tercihte bilinirlik ve tanınırlığın belirleyiciliğine işaret etmektedir. Katılımcılar tarafından ifade edilen “güvenilir olma”, “herhangi bir gruba dahil olmama” ve “yorum katmama” (kastedilen metinde olmayan mütercimın şahsi fikirleridir) görüşlerinin diğer görüşlere göre öne çıkması ise önemli kriterler olmakla birlikte bu kapsamdaki meallerin hangileri olduğu tam olarak cevap bulamamaktadır.

Katılımcıların büyük çoğunluğu mealler arasındaki farklılıkların yüzeysel olduğunu ifade etmektedir. Bu konuda yapılan çalışmalar tarafından da vurgulandığı üzere mealler arasında giriş bölümünde somut örneklerine yer verdiğimiz ciddi farklılıklara rağmen hem katılımcıların çoğunluğu tarafından bu farklılıkların ciddi problem olarak görülmemesi hem de mealler arasındaki farklılıklara dair motamod çeviri, çelişkili bilgi, anlamı tam verememe, yorum katma, ideolojiyi yansıtma, farklı referans gösterme, parantez kullanma, Türkçeyi etkili kullanma gibi hususların bazılarının yüzeysel farklılık göstergesi kabul edilmesi bu konudaki duyarlılığın ve farkındalığın istenen düzeyde olmadığını göstermektedir. Katılımcıların

meal okuma şekilleri de bu göstergelyi teyid etmektedir. Mealler arasındaki farklılıklara işaret edici tefsirle destekli okuma ve farklı mealleri karşılaştırarak okumaya göre baştan sona okuma, Arapça-Türkçe karşılaştırmalı okuma, metni okuduktan sonra mealine bakma, mealı yapıp kontrol amaçlı meale bakma, kelime anlamlı okuma, araştırma amaçlı okuma ve not tutarak okuma şekillerinin ağır basması da bu farkındalığın eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Zira bu okuma şekilleri farklılıkları tespit etmeden ziyade İHL Meslek Dersleri öğretmenlerinin bilgilenme, derslere hazırlanma, mesleki yeterliliklerini artırma ve kendilerini geliştirme maksatlarının bir tezahürüdür. Farklılıklar sebebiyle okunan ve duyulan tercümelere kontrol etme ihtiyacının düşüklüğü de mealler arasındaki farklılıklarının ciddi problem olarak görülmemesinin bir diğer göstergesidir.

İHL Meslek Dersleri öğretmenlerinin meallerin gerekliliği, meallerle ilgili öğrencilerine tavsiyeleri, meal farklılıkları ile ilgili duyarlılıkları ile ilgili bu tespitler neticesinde şu öneriler geliştirilebilir.

1. Meal farklılıkları ile ilgili farkındalık artırılmalıdır. Bunun için meal problemleri ile ilgili çalışmalar da okunmalıdır.
2. Farklılıkların tespiti ve mukayesesi açısından farklı mealleri karşılaştırmalı olarak okuma şekli yaygınlaştırılmalıdır.
3. Mealler konusunda gelinen noktanın ve geçmişten günümüze alınan mesafenin tespiti açısından klasik meallerin yanında yeni mealler de okunmalıdır.
4. Meallerden elde edilecek katkının artırılması adına tek bir mealin otorite kabul edilmesinden ziyade farklı türlerdeki meallerin tercihi önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Akdemir, Salih, “Kur’an Çevirilerinde Dikkate Alınmayan Önemli Bir Üslup Özelliği Üzerine”, İslamiyât, Cilt V, Sayı 1, Ankara 2002.
- Altuntaş, Halil ve Şahin, Muzaffer, Kur’an-ı Kerim Meâli, , DİB Yayınları, Ankara 2011.
- Arslan, Gıyasettin, Türkçe Kur’an-ı Kerim Meallerinde Hedef Dilin Önemi, Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2003, Sayı 8, ss.27-44.
- Aydar, Hidayet, Kur’an-ı Kerim’in Tercümesi Meselesi, İstanbul 1996, Kur’an Okulu Yayıncılık.
- Başkan, Özcan, “Dildeki Çeviri İşlemi”, Türk Dil Dergisi, Cilt XXXVIII, Sayı 322.
- Buran, Aylin, Nitel Araştırmada Veri Toplama (Ed.: Fatma Nevra Seggie ve Yasemin Bayyurt), Anı Yayıncılık, Ankara 2015.
- Durmuş, Zülfikar Durmuş, Kur’an’ın Türkçe Tercümeleri, Rağbet Yayınları, İstanbul 2007.
- “Dilbilim Açısından Meallere Eleştirel Bir Yaklaşım” Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 2010, Cilt X, Sayı 1, s.7-37.
- Eroğlu, Ali, “Tercüme Problemleri ve Mealler”, Kur’an Mealleri Sempozyumu, 24-26 Nisan 2003 İzmir, DİB Yayınları, Ankara 2007, Cilt 1, s.73.
- Göktürk, Akşit, Çeviri: Dillerin Dili, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2011.
- Görmez, Mehmet, Sünnet ve Hadisin Anlaşılması ve Yorumlanmasında Metodoloji Sorunu, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1997.
- Gözübenli, Beşir, “Temel Dini Kavramların Başka Dillere Aktarılması Problemi ve Mealler”, Kur’an Mealleri Sempozyumu 24-26 Nisan 2003 İzmir, DİB Yayınları, Ankara 2007, Cilt I, ss.79-92.
- İşıcık, Yusuf, “Kur’an’ı Kerim’in tercüme Edilmesi ve Ayetlerin

- Sıhhatli Anlaşılması Konusunda Bazı Mülahazalar”, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Sayı 11, Konya 2001.
- İnan, Ahmet, “Bir Meal Metodolojisi Oluşturmak İçin Öneriler”, Kur'an Mealleri Sempozyumu, 24-26 Nisan 2003 İzmir, DİB Yayınları, Ankara 2007, Cilt 1.
- Koçak, Süleyman, “Açık ve Anlaşılır Bir Kur'an Çevirisinin Temel İlkeleri”, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2008, Cilt XII, Sayı 1.
- Öztürk, Mustafa, Meal Kültürümüz, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2008.
- Kur'an-ı Kerim Meali, Düşün Yayıncılık, İstanbul 2013.
- Cumhuriyet Türkiye'sinde Meal ve Tefsirin Serencamı, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2015.
- Pak, Zekeriya, Allah-İnsan İletişimi, İlahiyât, Ankara 2005.
- ”Meâllerde Parantez Kullanımının Gerekçeleri ve Anlam ve Dil Estetiği Açısından Yol Açtığı Problemler”, DİB Kur'an Meâlleri Sempozyumu, 24-26 Nisan 2003 İzmir, DİB Yayınları, Ankara 2007, Cilt II, ss.439-456.
- Sağman, Ali Rıza, “Kur'an-Mahiyeti-Başka Dile Çevrilmesi”, (Neşreden: Dücane Cündioğlu), İslamiyat, 1998, Cilt 1, Sayı 2, ss.99-124.
- Tiyek, Fatih, Kur'an'ı Anlamada Bağlamın Rolü ve Meallerdeki Bağlamsal Sorunlar, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2015.
- Türnüklü, Abbas, “Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, Sayı 24, Pegema Yayıncılık, Ankara 2000, ss.543-559.
- Yıldırım, Ali ve Şimşek Hasan, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2011.